

Nogle visioner om

B A S I S O G F R E M T I D E N

I maj i år blev jeg bedt om at holde et foredrag om BASIS og fremtiden. - Helst med nogle visioner!

Efter nogen eftertanke måtte jeg stille spørgsmålet: Ud fra hvilken synsvinkel?

For BASIS er mange ting, har indflydelse på mange områder og er selv under indflydelse af anvendelser, beslutninger og ikke mindst teknik. Så selv om Basis i sig selv blot er et apparat - nærmere betegnet et elektronisk katalogapparat - så spiller det en central rolle i vores fremtidsvisioner.

Hvis ikke som andet, så som fortidens repræsentant!

For os, der har måttet lære gotisk håndskrift (jeg er selv udlært på Det kongelige Bibliotek) eller på anden måde har fået duften af generationers katalogopbygning i næsen, er fortidens repræsentant ikke noget, vi tænker ringe om. Vi kender nødvendigheden af at kende fortiden. Og behovet for ikke blot at forlænge den - og påstå, at det er lig med visioner.

Lad os derfor lytte til fortiden - med eftertidens gustne bagklogskab!

Produktion af "gammeldags" katalogprodukter

BASIS blev påbegyndt i 1974 i Bibliotekscentralen og skulle danne grundlag for fremstilling af katalogprodukter. Strukturen i informationerne - det bibliografiske indhold - er derfor opbygget efter katalogiseringsregler rettet mod fastformskataloger, altså rettet mod manuelle katalogsystemer.

I historiens lys kan vi altså lidt drilsk konstatere, at Basis er udviklet som et edb-system og et dataindhold, der skal producere de manuelle kataloger, som der var brug for, før vi havde edb!

Det drilske - og historisk uretfærdige - er, at det næppe kunne være gjort anderledes al den stund dansk biblioteksvæsen ikke fra den ene dag til den anden går fra manuelle kataloger til elektroniske.

Det er en proces, der indtil nu har taget 10-15 år og givetvis kommer til at tage de næste 10-15 med.

Det interessante ved alligevel at gøre konstateringen er, at det kaster lys over de begrænsninger, som Basis har, og som vi i mange år frem skal leve med - uden at underkaste os.

Da Biblioteksdata - over et par omgange - blev dannet i løbet af 70'erne, blev Basis det naturlige centrum i det kommende bibliotekssystem. Det kunne vel ikke være anderledes: katalogapparatet er jo centralt i alt biblioteksarbejde, katalogfællesskabet er et værdifuldt led i dansk biblioteksvæsen, og tidens teknologi og den kommunale organisering af teknologiudvikling - tilsagde centralisme. Så uden egentlig debat - om det! - valgte man at udvikle biblioteksdata oven på BASIS og ud fra 70'ernes centralistiske systemfilosofi.

Således gik det til, at BASIS blev udviklet dels med henblik på at være fælleskatalog for samtlige folkebiblioteker, dels som grundlag for en række biblioteks-administrative systemer som f.eks. accessione og udlånskontrol.

Begge disse aspekter skal jeg vende tilbage til som historiske beslutninger, vi idag skal leve med - og frigøre os fra - virkningerne af!

Teknikken blev selvfølgelig valgt og videreudviklet ud fra de krav, dette tankesæt giver anledning til, og ud fra, hvordan det på daværende tidspunkt var muligt rent teknisk at håndtere store databaser, mange terminaler og opbygning af modulære systemer.

Skærmdialogen skulle naturligvis i sin måde at præsentere data på svare så nøje til konventionelle kataloger som muligt.

Og for nu at blive i det drilsk-historiske hjørne - og så småt lade tankerne gå mod fremtiden - kan vi hæfte os ved, hvilke krav, der naturligvis ikke blev stillet.

Krav om dataudveksling med andre systemer er jo irrelevant i et centralistisk system, så det blev der ikke gjort noget ud af.

Konsekvensvurdering diskuterede vi jo meget - som en fantasi-præget debat om mulige virkninger af nye systemmoduler udfra en fastlåst opfattelse af, at systemer kun kunne se ud på een måde - nemlig bib-

lioteksdatas systemudformning. Og at bibliotekets interne struktur og opgaver naturligvis var uændrede - medens omverden, helt uden at spørge bibliotekerne om lov - omstillede sig fra industrisamfund til informationssamfund!

Serviceforbedring var der også meget snak om, men naturligvis ud fra spørgsmålet om mere effektiv teknik skal bruges til fyringer eller til serviceudvidelse. Om omverdens behov for service skulle ændre karakter, kunne man ikke forholde sig til.

Vi kunne tage navnene alvorligt

Og lad os så se ind i fremtiden.

Det første der vil ske er, at BASIS ændrer rolle. Med on-line adgang til en række baser og med mulighed for rimeligt billigt at abonnere på at antal CD-rom-kataloger, bliver BASIS en database i flokken. On-line og/eller på CD-rom.

Men også en anden teknologiudvikling får konsekvenser. Vi vil de kommende år komme til at se en række biblioteksprogrammer af stigende kvalitet. Og disse programmer vil være åbne: de kan udveksle katalogiseringer med hinanden og med BASIS.

Debatten om katalogiseringsniveau og emneords tildelinger bliver dermed ikke længere end debat om vores katalog-produkters struktur og dataindhold. Det bliver alene spørgsmål om struktur og indhold af de katalogiseringer, vi udveksler. Det enkelte bibliotek - den enkelte afdeling - får stor frihed til at vælge sin struktur og sit indhold. Man bruger naturligvis - som basis - informationer fra BASIS. Man supplerer med data fra andre kilder, fra hinanden og med data, man selv lægger ind.

Et af de andre emner, som kan frigøres fra centralisme og ensretning, er måden, hvorpå data fremtræder. Data-præsentationer bliver ikke længere et spørgsmål om katalogiseringsregler og -formater eller om systemer. Det bliver i al sin enkelthed et spørgsmål om funktion. Vi har jo i bibliotekerne et antal forskellige kataloger med et antal forskellige funktioner. Nu bliver det billigt at målrette data-præsentationen - baseret på samme datagrundlag mod disse funktioner. Der, hvor jeg tror nydannelsen bliver størst er, at vi kan begynde at præsentere data på en lånervenlig måde.

Men hvor bliver så Bibliotekscentralen af?

Jeg tror, at Bibliotekscentralen bliver bibliotekernes central! Ordet central skal forstås ganske som de gode gamle telefoncentraler.

Idag er det, med den rolle BASIS spiller, afgørende, at der stilles strenge formelle og kvalitetsmæssige krav til katalogiseringer, der indlemmes i BASIS.

Betragtet som udvekslingsbase åbner der sig nye perspektiver. Tag f.eks. de specielle problemer med indvandrer-litteratur, et særligt emneordssystem, videogrammer og edb-programmer. Det er vigtigt, at der snart gives mulighed for eksperimenter og kreativitet på disse nye områder. Uanset hvilken rolle Bibliotekscentralen selv skal spille er det afgørende, at vi kan udnytte de lokale initiativer, og at Bibliotekscentralen ikke er autoritet men formidler og naturligvis sagkyndig konsulent.

Bibliotekernes informationsgrundlag vil i fremtiden være meget andet end nationalbibliografien. De krav som er vigtige og rigtige, når vi snakker nationalbibliografi og tilsvarende kataloger, kan meget vel være irrelevante og begrænsene på andre områder.

Jeg ser for mig en fremtid, hvor bibliotekscentralen er et stort supermarked med et mangeartet og broget udbud. Nogle af varerne produceres af Bibliotekscentralen selv, mange af varerne produceres af andre og formidles af Bibliotekscentralen.

Og jeg ser for mig at hele denne udvikling drives af de mange, mange gode danske biblioteker, der hver især udvikler deres roller i deres lokalsamfund og som derfor hele tiden stiller nye krav til sig selv, hinanden og Bibliotekscentralen.

Hanne Kværndrup, Mentor informatik